

Historische feiten over de Nationale Boomfeestdag

Op 24 maart wordt de Nationale Boomfeestdag in ons land gehouden. De allereerste boomfeestdag had in ons land plaats op 10 april 1957. Inmiddels zijn er tijdens de afgelopen 42 Boomfeestdagen door de schooljeugd meer dan 2.500.000 bomen en struiken in eigen land geplant. De nadruk lag al die jaren veel meer op het esthetisch aspect van bomen voor landschap en stadschap, op de leefbaarheid van de stedelijke omgeving en op het kweken van begrip voor groen en milieu. Niet in alle gemeenten is immers plaats voor productiebos.

Nederland was in 1957 de eerste niet-Amerikaanse staat met een Stichting Nationale Boomfeestdag. Het idee van een dergelijke plantdag is geboren in de staat Nebraska in Amerika aan het eind van de vorige eeuw.

National Arbor Day

Het idee om een jaarlijkse Nationale Boomplantdag te houden is afkomstig uit Amerika. Op 10 april 1872 nam de staatscommissie van landbouw van Nebraska een resolutie aan waarin 10 april 1873 werd uitgeroepen tot "Arbor Day". Nebraska had in die tijd een nijpend tekort aan bomen. Door onoordeelkundig omhakken dreigde erosie en hadden dorpen hun natuurlijke bescherming tegen de winterstormen verloren. De staat alleen was echter onmachtig om voor herbebossing zorg te dragen.

Mankracht en financiën ontbraken en om Nebraska toch voor een rampzalige ontbossing te behoeden lanceerde ene J. Stirling Morton zijn plan om de bevolking met de jonge aanplant te belasten. Hij zag hierin niet alleen het voordeel van de aanwas van bomen maar ook een middel om de bevolking een groter verantwoordelijkheidsbesef voor de houtstand bij te brengen. Op die eerste boomplantdag in Nebraska werd een miljoen bomen geplant en in de 20 jaren die daarop volgden werden 50.000 ha. kaal land bebost!

Dit voorbeeld werd spoedig in andere staten gevolgd. Oorspronkelijk koos iedere staat zijn eigen datum voor Arbor Day, totdat eind 1955 besloten werd 29 april te uit te roepen tot National Arbor Day.

Georganiseerd bomen planten in Nederland

Het in Nederland georganiseerd bomen planten door kinderen da-

teert van 1919. De secretaris van de 'Centrale Vereniging voor School- en Werktuinen' (CVSW) te Amsterdam schrijft in dat jaar: "Toen het vellen van boomen en bosschen een steeds onrustbarend karakter aannam, landschapsschoon en houtvoorraad op ontstellende wijze afnamen, gevoelden steeds meerderen, dat daartegen maatregelen dienden getroffen te worden. Daarbij kwam de toenemende baldadigheid der jeugd, die op bijna elk gebied der maatschappelijke samenleving tot uiting kwam. Pro Juventute zag haar pupillen steeds vermeerderen, de Tuchtunie kreeg handenvol werk. (...) Alle weldenkende, ordelievende staatsburgers begrepen, dat krachtige maatregelen tegen verdergaande verwilderding moesten worden getroffen."

In 1920 verspreidde de CVSW; waarin eerder de vereniging Het Boompje was opgegaan; een brochure: 'Boomplantdagen,

Relatie mens-boom

De verbondenheid van mens en boom is waarschijnlijk al zo oud als de mensheid. Werd er al niet in de grijze oudheid rechtgesproken onder eeuwenoude eiken en vonden er geen talrijke inwijdingsfeesten plaats onder zulke eerbiedwaardige woudreuzen? Maar in plaats van verbondenheid is er in deze tijd wellicht eerder sprake van een spanningsveld in de relatie mens-boom, een spanningsveld dat op vele manieren tot uiting komt. Waar we enerzijds soms een soort heiligenverering voor vooral oude bomen constateren (kosten noch moeite worden gespaard om zulke 'bejaarden' in leven te houden); anderzijds wordt soms nog met vrij groot gemak beslist over het einde van een houtwal, een bomenlaan of een stuk bos.

Maar het voornaamste is toch dat we de jeugd leren dat bomen niet slechts dienen als stoffering voor de omgeving, maar dat het levende organismen zijn, zonder welke de mens niet kan voortbestaan.

'Een boom planten is een blijk van vertrouwen in de aarde, een daad van hoop op de toekomst, een daad van naastenliefde jegens de toekomstige geslachten die van zijn vruchten zullen genieten wanneer wij er niet meer zullen zijn...'

uit 'Practisch Bomenboek' van Louis Mercier (1740-1810)]

Doel en Organisatie.' met als ondertitel "Laat de bloemen bloeien, Laat de boomen groeien". Hieronder enkele citaten uit de inleiding:

Een boomplantdag is een dag waarop boomen geplant worden. Niet door werklieden die dit als hun gewone taak beschouwen, maar door kinderen, die dit bijding van feestelijkheid onder leiding van ouderen tot stand brengen. Het doel hiervan kan ieder begrijpen. De boomen, door de kinderen zelf gepoot zijn gevrijwaard tegen vernieling en beschadiging door de jeugd en de jongens en meisjes die aan het planten hebben deelgenomen, zullen beginnen te beseffen dat zoowel planten als dieren de bescherming van den mensch ten volle waardig zijn. Ze zullen, voor een gedeelte althans, opgroeien tot ordelievende staatsburgers, wars van vernielzucht en ruwheid. De laatste jaren (= de Eerste Wereldoorlog, red.) hebben het jonge volkje niet veel goeds gebracht . . .

. . . Maar er is een lichtpunt. Gelukkig is er ook bij onze jeugd nog groote vatbaarheid voor veredelende indrukken. Men kan de jeugd liefde voor de natuur bij-

bringen. Door tactvolle leiding kan men haar leeren hoe prachtig de Schepping is, hoe hoog het Natuurwonder verheven is boven alle menschenlijken haat en tweedracht. Men kan de kinderen wijzen op het mooie in de planten- en dierenwereld, men kan ze trachten te doordringen van het onwaardige wat er in ligt planten te vernielen en dieren te mishandelen of onnoodig te doden. Eerbied voor de natuur leidt tot zachtheid tegenover den medemensch. Ontevredenheid en teleurstelling vinden hun troost in de rust van het buitenleven.

. . . Men trachte spelenderwijs zijn doel te bereiken. Men reike

het jonge volk beide handen; men spreke het toe in zijn eigen taal en verzuime geen enkele gelegenheid het te wijzen op de mooie natuur. Men leve met de strengheid aan oprechte vriendschap...

. . . De boomplantdagen die in ons land het afgelopen jaar werden gehouden, hebben op de jeugd ontegenzeggelijk een gunstigen invloed gehad. Wanneer de jeugd op een mooien herfst- of lentedag vroolijk naar buiten trekt, wanneer ze zich in haar vrijheid verheugt en liedjes zingt om straks de jonge boomen te plan-

Zelfportret van een eik

Ik ben een eik. De mensen noemen mij wel de koning van het bos. Dat komt omdat ik zo oud kan worden, zeker wel 500 jaar en soms nog wel ouder. En omdat ik, als ik oud ben, er zo knoestig en fors uitzie. Met mijn dikke, kronkelige takken reik ik dan heel ver. Het komt ook -en dat heb ik van horen zeggen, want hoe zou ik dat zelf kunnen weten- omdat de mensen mijn hout zo graag gebruiken omdat het zo sterk en mooi is. Misschien staat een stukje van mij nog eens te zwak in een kamer, je weet wel, zo'n dikke eiken tafel met van die zware stoelen erbij. Voor alle houtwerk dat mooi en duurzaam moet zijn zullen ze me gebruiken: deuren, ramen, vloeren. Maar ook voor zware constructies in grote gebouwen. Voor het dak bijvoorbeeld. Zelfs kan mijn hout nog wel eens onder de rails terecht komen, waar ik als dwarsligger een lang leven heb en waar duizenden treinen over mij heen denderen. Ik heb niet zo veel haast om te groeien, waarom zou ik? Tijd genoeg! Maar dat zijn de mensen niet met mij eens, die hebben tegenwoordig altijd haast. Wil je geloven dat ze me de laatste tijd niet zo graag planten omdat ik niet zo vlug ben? Maar gauw en goed gaan nooit samen, denk ik maar. Kinderen, die weten me wel te vinden. Want in het najaar zit ik vol glimmende eikels. Als die op de grond vallen rapen veel kinderen ze op en nemen ze mee naar huis. Heel misschien is er een die zo'n eikel in de grond stopt. Daaruit groeit dan in het volgend voorjaar een jong boompje. En dat is ook eigenlijk de bedoeling. Ik heb familie over de gehele wereld, maar als het in Europa gaat om de koning van het woud dan heb ik maar een broer die met mij kan wedijveren. Ik ben de zomereik en hij is de wintereik. Ons hout is even goed. Mij zie je het meest in Nederland. In de Achterhoek en Twente staan we niet alleen in bossen maar ook als stoere wachters bij boerderijen en zomaar in het land. Daar zie je pas hoe breed en sterk wij eiken zijn.

(Publicatie in het Dagblad van het Oosten op 16 Maart 1977, naar aanleiding van de Boomplantdag in dat jaar)

ten en den grondslag voor een bosch of een laan te leggen, wanneer ze wordt getraceerd op een eenvoudige versnapering om daarna te voet of per tram weer huiswaarts te keeren, dan ziet men al gauw dat, hoe eenvoudig het middel ook is, ruwheid en wreedheid in vele kindert-harten kunnen worden gekeerd, wanneer er maar tijdig en praktisch wordt ingegrepen.....

Zo resulteerden decennia lang, plaatselijke- en regionale initiatieven tot het in voor- en najaar planten van bomen door kinderen van 'lagere scholen'. In de Hilversumse tv-archieven is daarover nog heel wat bewaard gebleven, grotendeels als onderwerp uit de legendarische Polygoon-bioscoopjournaals.

Oprichting Stichting Landelijke Boomfeestdag

"Belangstelling voor bomen is noodzakelijk om in te kunnen zien, dat bomen bijdragen aan het welzijn en de welvaart van een natie". Zo begint de in 1954 verschenen publicatie "World Festival of Trees" van de FAO, de voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties:

Monumentale bomen

Bomen zijn ook niet zelden monumenten. Onze eigen dikke bomen in Laren (Gr.) en Fleringen bij Tubbergen trekken jaarlijks duizenden mensen die in ontzag naar de bomen opzien. Mondiaal gezien staat (of stond) de eenzaamste boom in de Nigeriaanse Ténéréwoestijn. Binnen een straal van 50 km zijn daar geen andere bomen te zien. De hoogste boom ter wereld staat in Californië, de Sequoia semper virens, een spar-achtige met een lengte van meer dan 111 meter. De boom met de grootste omtrek is een taxodium mucronatum in Mexico. Zijn omtrek is 34 meter! En de oudste boom ter wereld is een pijnboom; geworteld in Oostelijk Nevada; die op ca. 4900 jaar wordt geschat.

En, staan deze er ook nog? De meer dan 600 jaar oude linde bij Kasteel Westhove te Domburg, de plataan op de begraafplaats van Zierikzee, met z'n ruim 33 meter de hoogste boom van Zeeland. En de dikste Zeeuwse boom; een vleugelnoot met een omtrek van bijna 8 meter; in de binnentuin van het Middelburgse Gasthuis?

'Bomen versieren huizen en steden. Bossen beschermen de bodem, houden water vast, verzachten het klimaat, bieden een woonplaats aan het wild en vormen een rustpunt voor de mensen. De beschermende invloed van bossen houdt niet op bij de landsgrenzen, is niet beperkt tot één natie. Daar komt bij dat houttekorten kunnen worden aangevuld vanuit gebieden met een overschot. Om bosproducten zo goed mogelijk te verdelen over de wereld, opdat zoveel moge-

lijk mensen ervan profiteren, is het nodig dat de hele wereld de waarde van bossen inziet'.

De vergadering van de FAO; gealarmeerd door de schrikaanjagend grote schaal van mondiale ontbossing; wilde niet dat het bij woorden bleef en daartoe werd de volgende resolutie aangenomen:

The Conference, Recognizing the need of arousing mass consciousness of the aesthetic, physical and economic value of trees, recommends that a World Festival of Trees be celebrated annually in each member country on a date suited to local conditions.

Naar aanleiding van die resolutie riep Prof. G. Houtzagers, hoogleeraar in de houtteelt en de bosgeschiedenis en voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging, in 1954 een vergadering bijeen om aan een boomfeestdag zoals wij die nu kennen, vorm te geven. En zo reageerde Nederland in 1956 als eerste niet-Amerikaanse staat met de oprichting van de Stichting Nationale Boomfeestdag. Uit het oorspronkelijke werkcmité ontstond vervolgens het 'Landelijk Comité Nationale Boomfeest-

dag' dat elk jaar de centrale voorbereiding van de landelijke viering verzorgt. Dit comité wordt sinds jaar en dag gevormd door vertegenwoordigers van het Ministerie van LNV, Staatsbosbeheer, de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging, Arcadis (de voormalige 'Heidemij'), de Grontmij, het Instituut voor Natuur- en Milieu-educatie (NME), de ANWB, het Boschap en de Stichting Plantpropaganda Holland.

De werkelijke uitvoering zou komen te liggen bij de gemeenten. Vanaf het begin waren dan ook vertegenwoordigers aanwezig van vier gemeentebesturen: Arnhem, Apeldoorn, Deurne en Hilversum. Het lukte de gemeente Apeldoorn en met name de Dienst Landelijke Eigendommen, waarvan de heer D. Bouman toen directeur was, om op 10 april 1957 de eerste boomfeestdag te organiseren.

Dat wil zeggen, voor het eerst in een toen nieuwe stijl:

"Veel autoriteiten waren aanwezig, de band van de Marechaussee speelde. Zij vormden het decor voor een lange rij van 1600 kinderen, op weg om in het park Berg en Bos bomen te planten. Voor de vakkundige begeleiding werkten en werken daar de bosbeheerders samen: onder andere de genoemde dienst van de gemeente, Staatsbosbeheer, Kroondomein, Natuurmonumenten en Heidemij."

Bij sommige bomen waren door de kinderen merktekens achtergelaten, patronen van kiezelstenen en takken. Deze werden na het feest ontzien, want zo konden de kinderen hun boom herkennen en hem laten zien aan wie dat wilde.

Speciaal voor die gelegenheid schreef Jacq van Kollenburg toen:

Vandaag heb ik een boom geplant.

En dat is belangrijk, want:

Zo droeg ik het mijne bij

Aan dit machtige karwei.

Nieuwe bossen, nieuwe bomen

De daaruit voort zullen komen.

't Is geen loze lentegril,

Houtgebruik op veel manieren,

Bossen die ons landschap sieren

Na vandaag: op 10 april.

Ruim 2.500.000 bomen

In steeds meer gemeenten doen sindsdien elk jaar meer kinderen uit de bovenbouw van het basisonderwijs mee. In 1972 bijvoorbeeld waren dat er ruim 70.000 in 340 gemeenten. Prins Claus plantte toen zelf de 1-miljoenste 'boomfeestboom'. En in de Staatscourant van 18 Maart 1976 lezen wij:

"Op 17 Maart jongstleden zijn in heel Nederland kinderen uit de

twee hoogste klassen van het basisonderwijs bezig geweest met het planten van bomen. Op die dag werd de 20ste Nationale Boomfeestdag gevierd. Meer dan 100.000 kinderen in meer dan de helft van de Nederlandse gemeenten kregen die dag voorlichting over bomen en natuur. Dit alles gebeurde op initiatief van het Comité Nationale Boomfeestdag dat de gemeente Dordrecht had uitgekozen voor de centrale (= Nationale) viering. Op het planterrein, het toekomstige bospark Dubbelmonde, plantte de Minister van Verkeer en Waterstaat, drs. T. E. Westerterp, een feestboom."

Inmiddels zijn er tijdens de afgelopen 42 Boomfeestdagen door de schooljeugd meer dan 2.500.000 bomen en struiken in eigen land geplant.

Met dank aan de Stichting Nationale Boomfeestdag